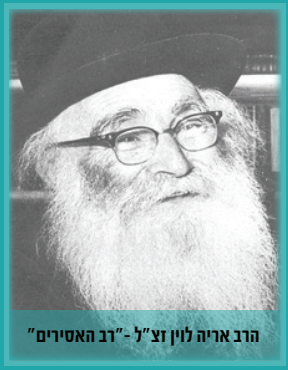
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת כי תבוא

כ"א אלול תשע"ט

גליון מספר 140

דרך חיים

שבת שלום למכובדינו היקרים,

אנו נמצאים בערב שבת בה בני אשכנז מתחילים באמירת הסליחות, כפי שאנו אומרים "במוצאי מנוחה קדמנוך תחילה".

לעתים היצר הרע עובד קשות על מנת להכשיל את האדם, כך שיבוא לעבור על איסורי התורה ולהבטל ממצוותיה. אך חמור מכך הוא מה שאנו אומרים "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע", וכי ישנו חטא שהוא בלא יצר הרע? אלא הכוונה היא שלעתים אנו חוטאים בזה שהיצר הרע כבר השריש בנו נטיות רעות, רצונות רעים, עד שאינו צריך להכשילנו, אלא אנו נכשלים מעצמנו בעוונות ובחטאים.

אך יש במידה טובה מה שאין במידת פורענות. חז"ל מלמדים אותנו שהעושה עבירה ושונה בה נעשית לו כהיתר, משום שהאדם החטיא את איבריו ונתן להם חיות מכח הטומאה, וממילא הוא מעתה בבחינת אנוס לעשות את העבירות, שנעשות מכח היצר הרע המחייה את האיברים בעל כרחנו. מכח זאת בא המקטרג הגדול ואומר שאם כן הוא הדין גם לעניין החוזר ועושה מצוה לא ייחשב לו שכר כעושה מרצון כי אף הוא מעין אנוס לעשות רצון ה'. על כך אנו אומרים בתפילת הימים הנוראים "באין מליץ יושר מול מגיד פשע"- כשאין לנו טענה למול אותו קטרוג, אזי -"תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט", תאמר למקטרג הגדול שחוק הוא מלפניך שהבחירה בטוב וברצון ה' נחשב כבחירה גמורה, ובטענה זו "צדקנו במשפט" מול המקטרג באמרנו שלגבי עבירות אין זו בחירה כי אם אונס.

זו אמירתנו בי"ג מידות הרחמים שחוזרות לאורך כל הסליחות - "ה' ה' אל רחום וחנון", שמעביר עבירותינו ראשון ראשון (כלשון חז"ל במסכת ראש השנה יז:), ומסביר ר' יוסף יעבץ שאת הפעמיים הראשונות שנעשות בבחירה הקב"ה מעביר מאתנו, וביכולתנו לשנות את בחירתנו לטובה שלא נהיה עוד אנוסים תחת שליטת היצר הרע, אלא נשיב את שליטתנו לקדושה ולטוב על איברי נפשנו וגופנו. וזוהי הסנגוריה הגדולה בימי הרחמים והסליחות - היכולת להשתחרר מאונס היצר ולשוב לבחור מחדש, לחזור להיות בני חורין, וממילא נזכה ל"צדקנו במשפט".

שהקב"ה ישמע תפילתנו ברחמים וברצון, ונזכה למחילת עוון,

ונכתב לחיים טובים ולשלום עם כל עם ישראל.

שלכם,

חיים אידלס

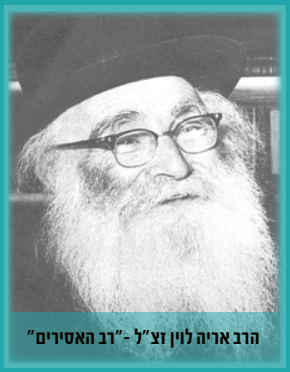
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

ר' אריה היה אומר כי יש פעמים שאדם צריך לעשות 'עבירה לשמה', כלומר עבירה שתכליתה רצויה, כגון לייסר אדם בשביל להפרישו מן החטא או להילחם ברשעים הרוצים לקעקע את יסודות היהדות וכדומה. אך היה מדגיש כי יש לדעת שישנו חילוק גדול בין 'עבירה לשמה' לבין מצוה, שכן מי שמקיים מצוה אפילו אם אין כוונתו לשם שמיים הוא יוצא ידי חובתו, אבל 'עבִירה לשמה' מותרת רק אם אכן כל כוונתו לשם שמיים, לעשות רצון אביו שבשמיים בלבד. אך אם מעורבת באותה עבירה איזו הרגשה פסולה של נקמנות או נגיעה אישית אסור לקיים את אותה 'מצוה'.

על כך היה רגיל ר' אריה לצטט את פירושו של הגאון מוילנא: "הוי רץ למצוה ובורח מן העבירה". משנה זו עוסקת באדם שיש לפניו 'עבירה לשמה' ומצוה שלא לשמה, ועל זה נאמר "הוי רץ למצוה" אפילו אם אינו לשמה "ובורח מן העבירה" אפילו שהיא לשמה, מכיוון שבעבירה לשמה יש סכנה גדולה להיכשל באיזה נדנוד של "נגיעה", ואילו במצוה שלא לשמה לעולם נחשבת היא למצוה.

(דרך אבות עמוד קצז)

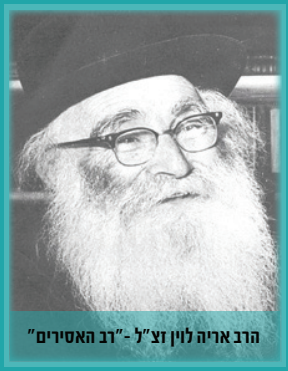
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אנו נמצאים בימי הרחמים והסליחות, בהם עלינו לתת אל ליבנו לשוב אליו יתברך. ויש לדעת שגם לדרך התשובה ישנן הלכות, ולא די ברצון הלב לשוב בתשובה, אלא ישנן הדרכות כיצד ליישם רצון זה בפועל בדרך הנכונה והשלמה ביותר.

ראשית, יש לדעת שהלכות תשובה נוגעות בין לעבירות שבין אדם למקום ובין לעבירות שבין אדם לחבירו, כך שבכל אופן עליו לקיים את הלכות תשובה לתיקון כל אחת מן העבירות שבידו, כשיש שינוי מסוים בין העבירות השונות.

הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק א הלכה א) פוסק שישנה מצות עשה מן התורה להתוודות על עבירות שיש ביד האדם. מצוה זו אמנם עושים אנו בצורה מסודרת ביום כיפור, אך אל לנו להמתין עד יום הכיפורים, אלא מיד כשאדם יודע שעבר עבירה או נזכר בעבירה שבידו ורוצה לשוב עליה בתשובה עליו להתוודות בפיו. את הוידוי יש להוציא מפיו ולא רק לחשוב במחשבתו, וזה נוסח הוידוי המובא ברמב"ם: "אנא ה', חטאתי עויתי ופשעתי לפניך ועשיתי כך וכך, והרי ניחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה". וכל המרבה להתוודות הרי זה משובח.

דין הוידוי היה קיים גם בזמן בית המקדש, שגם בשעת הבאת קרבן על חטא ועוון היה בעל הקרבן מתוודה על חטאיו. כך גם חלילה אדם שהיה חייב אחת ממיתות בית הדין היה צריך להתוודות קודם הריגתו על עבירותיו ופשעיו.

מצות התשובה בנויה מחרטה על העבירה בה חטא, וידוי עליה וקבלה לעתיד שלא יעבור עוד בעבירה זו. לכן לא די בוידוי בשפתיו, וכל המתוודה ולא מתחרט או מקבל בלב שלם לעתיד נחשב כ"טובל ושרץ בידו", שודאי שהטבילה לא הועילה לו. מצד אחד מדרכי התשובה להיות כל ימיו בתשובה, להימנע מלהגיע לדברים המביאים אותו לידי החטאים בהם חטא, ועל כך אמר דוד המלך ע"ה "וחטאתי נגדי תמיד". מצד שני, גם הרהור תשובה נחשב לאדם כתשובה גמורה, כפי שאומרת הגמרא שאם אדם הרהר בתשובה נחשב הוא כצדיק גמור, אך ודאי שעליו להשלים תשובתו כמה שעולה בידו.

המשך בעמוד הבא

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ידועים דברי חז"ל שעל עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו. והסביר מרן החיד"א שבשל עבירות אלו אין יום הכיפורים מכפר בכלל- אף על עבירות שעבר בין אדם למקום. בעבירות שבין אדם לחברו מלבד תשובתו כלפי הקב"ה על כך שעבר על מצותו שציוה לנהוג בכבוד הראוי עם חבירו- עליו לרצות את חברו ולפייסו. אם עבר כנגד חברו עבירה שבגינה הפסיד ממון, כגזל נזק וכדומה, עליו להשיב את הגזילה אשר גזל, ואם שב בתשובה ולא השיב את הגזל גם הוא בגדר "טובל ושרץ בידו". וידועים דברי חז"ל שלא נחתם עוון דור המבול אלא על הגזל, ועלינו להיזהר לתקן ולהשיב כל ממון אחרים שבידינו, משום שעל עוון הגזל שבים לעולם הזה בגלגול.

כך גם אדם שאמר לשון הרע על חברו, אפילו על דבר של אמת, ורוצה לשוב בתשובה עליו לתקן את הנזק. לשם כך הוא צריך לפנות לכל מי ששמע את הסיפור, אף אלו שהתגלגל אליהם מאדם אחר, ולהוציא מליבם את מחשבת הגנאי על אותו אדם שעליו סיפר. באם אותו אדם יודע שדיברו עליו לשון הרע יש ללכת ולרצות אותו. באם אינו יודע שנאמר עליו לשון הרע לדעת מרן החפץ חיים יש לומר לו ולבקש את מחילתו. אמנם רבי ישראל סלנט חלק על דעתו, והסביר שכל המטרה היא לרצותו, ואדרבה יש חשש שיקפיד עליו אם יידע שדיבר עליו אף שמספר לו על מנת להתנצל, ולכן עדיף שלא יאמר לו אלא יתקן את אשר עיוות וישוב בתשובה בינו ובין קונו.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

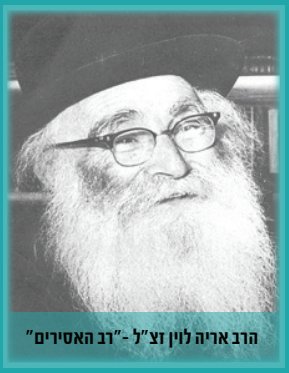

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם יש לעשות תשובה בעבירות שבין אדם לחברו או שדי בסליחת חברו?

תשובה | גם על עבירות שבין אדם לחברו יש לעשות תשובה, כך פסק הרמב"ם במפורש בתחילת הלכות תשובה, והסמיך את דבריו על הפסוק "מכל חטאת האדם". וגם באדם שציער את חברו וחברו מת כתב הרמב"ם שצריל להביא עשרה אנשים על קברו של החבר ולומר: "חטאתי לה' אלוקי ישראל ולפלוני", ומזה רואים ברור שגם חטא שבין אדם לחברו יש בו גם פגיעה כלפי מעלה ולכן צריך לעשות על כך תשובה.

שאלה | מה דין אמירת סליחות בתוך שבעה?

תשובה | נפסק שהאבל לא יוצא מביתו על מנת לומר סליחות מלבד בערב ראש השנה (רמ"א סי' תקפ"א עפ"י התרוה"ד סי' קל"ג). אך כבר כתבו המט"א (סי' תקפ"א סכ"ב) והפמ"ג (א"א סוס"י תרפ"ה) שיכול האבל לאסוף מנין לביתו כדי לומר סליחות. אבל יש להקפיד שהאבל לא יאמר את הוידוי, נפילת אפיים ותחנון שבסליחות, משום שמידת הדין שורה על הבית. לכן שאר הציבור יאמרו והאבל ימנע (מהר"י אסאד יו"ד סי' שנ"ג).

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, שלא תדעו עוד צער.